

Exit-skatten foreslås skjerpet

I høringsforslaget om endringer i reglene om utflyttingsskatt for privatpersoner foreslås blant annet at utflyttingsskatten skal betales innen tolv år, overføring til mottaker bosatt i utlandet innebærer en endelig skatt som ligner på en arveavgift, og det innføres et umiddelbart forfall av exit-skatten ved skattyters død.



Advokatfullmektig
Tomine Edvardsen
Wikborg Rein Advokatfirma



Specialist counsel
Jarle Schelander
Wikborg Rein Advokatfirma

I høringsforslaget¹ som Finansdepartementet sendte 20. mars 2024 er det også foreslått at det ikke skal foretas reberregning av gevinsten ved en senere realisasjon til lavere verdi. Samtidig skal den som sitter på latente tap på aksjer, få fradrag hvis de flytter ut eller overfører aksjene til noen som er bosatt utenfor Norge.

Bakgrunn

Exit-skatten på aksjer, selskapsandeler, verdipapirfond mv. i skatteloven § 10-70 («femårsregelen»), sto mer eller mindre uendret fra den ble innført i 2007², til den ble en del av det politiske ordskiftet i 2022. Det ble så gjort innstramminger i reglene ved budsjettforhandlingene mellom regjeringen og SV, først i november 2022³, og så i november 2023⁴. Disse endringene var ikke gjenstand for noen offentlig høring eller forarbeider i form av en proposisjon til Stortinget. Høringen som nå er sendt ut, har vært varslet flere ganger, og er svar på anmodninger om nye regler fra

et flertall i Finanskomiteen.⁵ Det er opplyst i høringsnotatet at de tidligere reglene, der exit-skatten falt bort etter fem år, ble fastsatt for i underkant av 400 skattytere i perioden 2012–21⁶, det vil si omtrent 40 personer hvert år. Provenyvirkningene av foreslåtte endringer fremstår dermed som svært begrenset, og synes å ha en klar politisk slagside.

Det norske kapitalbeskatningssystemet for privatpersoner bygger på beskatning ved realisasjon. Exit-skatten var i perioden 2007–22 en omgåelsesregel som skulle demme opp for de enkleste tilpasningene til denne beskatningen, og skulle forhindre at skattytere som planla å realisere aksjer, først dro til utlandet, for så å realisere aksjene kort tid etter. Reglene tilsa derfor beskatning hvis aksjene ble realisert innen fem år etter utflytting. Etter utløpet av de fem årene, kunne aksjene selges, uten norsk beskatning. Dette er en regelmodell vi kjenner igjen fra annen kapitalbeskatning i Norge, for eksempel ved realisasjon av egen bolig⁷ (skattefritt hvis eid og brukt mer enn tolv av de siste 24 månedene), realisasjon av fritidsbolig⁸ (skattefritt hvis eid og brukt i mer enn fem av de siste

åtte år), og fritaksmetodens⁹ anvendelse ved investeringer på mer enn 10 % i selskaper i normalskattland utenfor EØS (fritaksmetoden får anvendelse hvis aksjene har vært eid mer enn to år ved realisasjonen).

Ved endringen i november 2022, ble tidsgrensen på fem år fjernet.¹⁰ Regelen fikk da et annet preg, og var mindre sammenlignbar med øvrige prinsipper for kapitalbeskatning i skatteloven. Med de nå foreslåtte endringene brytes prinsippet om kapitalbeskatning ved realisasjon. I stedet innføres beskatning basert på et tilfeldig verdsettningstidspunkt. For tankens skyld kan det sammenlignes med forskjellen mellom et resultatbasert inntektsbegrep, og et balansebasert inntektsbegrep. Dagens regler åpner for en uendelig utsettelse av skattebetalingen, men de foreslåtte regelendringene skal hindre en slik uendelig utsettelse, og er begrunnet i at fastsatt utflyttingsskatt skal bli betalt.¹¹

Endringene i hovedtrekk

Forslaget innebærer endringer av skatteloven § 10-70 om utflyttingsskatt for fysiske personer, og tilhørende forskrift

1 Forslaget kan leses her: [Høringsnotat - Endringer i reglene om beskatning av aksjegevinster mv. ved utflytting eller overføring til utlandet 220324.doc \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hoyring-endringer-i-reglane-om-utflyttingsskatt-pa-aksjar-osv.-for-fysiske-personar/id3030420/), <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hoyring-endringer-i-reglane-om-utflyttingsskatt-pa-aksjar-osv.-for-fysiske-personar/id3030420/>

2 Endringslov LOV-2006-12-15-81 med virkning fra og med inntektsåret 2007.

3 Endringslov LOV-2022-12-20-105 med virkning fra 29. november 2022.

4 Endringslov LOV-2023-12-20-98 med virkning fra 3. desember 2023.

5 Se bl.a. Innst. 289 S (2021-2022) og Innst. 4 L (2022-2023) Statsbudsjett 2023 punkt 25.5.

6 Se høringsnotatet punkt 4.1 s. 45.

7 Skatteloven § 9-3 (2).

8 Skatteloven § 9-3 (4).

9 Skatteloven § 2-38.

10 Endringslov LOV-2022-12-20-105 med virkning fra 29. november 2022.

11 Se høringsnotatet punkt 1 s. 4.

§§ 10-70-1 og 10-72 samt ny §§ 10-70-3 og 10-70-4. Dersom endringene vedtas, vil de ha direkte betydning for personer med latent netto gevinst/tap som overstiger kr 500 000 og som flytter 20. mars 2024 eller senere. Foreslått virkningspunkt innebærer at et vedtatt forslag gis tilbakevirkende kraft på utflyttinger mellom 20. mars 2024 og lovvedtaket.

Den største endringen går ut på at den beregnede exit-skatten må betales senest tolv år etter utflytting.¹² Skatten kan betales umiddelbart, i så fall vil den refunderes ved gjeninnflytting etter tolv år, eller den kan utsettes gjennom rate-/avdragsbetaling med like store rater over tolv år. Da blir det ingen renteberegning. Eller den fastsatte exit-skatten kan utsettes i sin helhet i tolv år. Da blir det en renteberegning i tillegg.

Det foreslås også at exit-skatten må betales dersom skattyter dør etter utflyttingen.¹³ Hvor raskt etter dødsfall exit-skatten må betales, er ikke nærmere omtalt i høringsnotatet. Etter dagens forskrift skal skattyter informere norske skattemyndigheter senest to måneder etter at aksjene er realisert.¹⁴ Det er av naturlige årsaker vanskelig å legge noen rapporteringsplikt på skattyter. Arvingene, hvis det er noen, kan være lykkelig uvitende om den norske skatteforpliktelsen. I praksis vil norske skattemyndigheter få kjennskap til at vilkårene for utsettelse er brutt ved neste skattemeldingsfrist, for skattyter vil da ikke være i stand til å påberope seg fortsatt utsettelse.

En annen viktig endring er at det ikke skal foretas omberegning ved verdifall.¹⁵ At aksjen etter utflytting realiseres til en lavere verdi enn fastsatt utgangsverdi, vil dermed, i motsetning til ved gjeldende regler, ikke redusere exit-skatten som må betales.

Eiendelene som omfattes av utflyttingsskatten er i første rekke interesser i selskaper, typisk aksjer og andeler, men også finansielle instrumenter, som opsjoner og verdipapirfond, omfattes. Med de nå foreslåtte endringene utvides de omfattede eiendelstypene til også å gjelde aksjesparekontoer¹⁶ og fondskontoer¹⁷. Med det utvides reglene på et nytt prinsipielt og systemmessig punkt ettersom gevinsten skattlegges uten at realisasjon har funnet sted.

For utsatt betaling kreves sikkerhetsstillelse.¹⁸ Ved flytting til et annet EØS-land vil et eventuelt krav om sikkerhetsstillelse bero på en skjønnsmessig vurdering av behovet for sikkerhet for skatten og eventuelle renter. Med dagens regler er det normalt ikke krav om sikkerhetsstillelse innenfor EØS.¹⁹

Gaver til mottaker som er bosatt i utlandet og som overstiger kr 100 000, vil utløse exit-skatt.²⁰ Dette er en innstramming i forhold til dagens regler hvor beløpsgrensen er kr 500 000. Også beløpet på kr 500 000 er reelt sett en innstramming, for dette beløpet har stått uendret fra 2007.

Det spesielle ved overføringstilfellene er at denne formen for exit-skatt ikke vil bortfalle, heller ikke om mottaker flytter til Norge eller gir tilbake aksjene. Anvendt på tapstilfellene skulle det tilsi at tap ved overføring vil være endelig, uavhengig av hva som senere skjer med aksjene.

For personer som har latent tap som overstiger kr 500 000, gis det umiddelbart fradrag ved flytting til et EØS-land.²¹ Fradraget gis selv om man senere skulle fått fradrag for samme tap

i et annet land, eller hvis verdien av aksjene skulle svinge og senere realiseres med gevinst. I prinsippet kan dette føre til dobbelt fradrag. Det er viktig å være klar over at hvis personen senere returnerer til Norge innen tolv år, og fortsatt har aksjene mv. i behold, vil fradraget bli nedjustert, og skatten må tilbakebetales. I så fall vil man være nødt til å betale for tapsfradraget som man opprinnelig mottok.

Det er verdt å merke seg at selv om reglens anvendelse er knyttet til samlet gevinst/tap på kr 500 000, vurderes tap for hver enkelt eiendel. Reglene gir slik sett et incentiv til å flytte ut for den som har et latent tap, men ikke ønsker å realisere aksjene.

I høringsnotatet foreslås det også å oppheve regelen om omvendt kreditt, hvor det gis fradrag i exit-skatten for betalt skatt i utlandet.²² I den forbindelse er det også verdt å merke seg at personen kan risikere dobbeltbeskatning av gevinsten. Regelen om omvendt kreditt er meget praktisk ved utflyttinger for «folk flest», som sitter på aksjer eller verdipapirfond med latent gevinst over kr 500 000, men hvor verdien likevel ikke er større enn at de må realisere verdiene ved etableringen i et annet land. Det er ikke gitt at det andre landet vil innrømme kreditt for skatt beregnet i Norge før utflytting. I tilfeller med innflytting til Norge aksepterer imidlertid norske myndigheter kreditt for utenlandsk exit-skatt ved påfølgende realisasjon i Norge.

Det foreslås også en form for lettelse ved gevinstberegningen. Etter dagens regler vil en person som ikke er født i Norge og ikke har bodd her i ti år ved utflyttingen, kunne oppregulere inngangsverdien på aksjene til markedsverdi ved innflyttingen – for exit-skatteformål. Denne regelen utvides til å gjelde alle som flytter inn, uavhengig av om de er født i Norge eller ikke.²³

12 Se høringsnotatet punkt 3.1. Foreslått endring av skatteloven 10-70 (7) og (8) jf. FSPIN 10-70-1.

13 Se høringsnotatet punkt 3.1.4. Foreslått tillegg i lovteksten til § 10-70 (8).

14 FSPIN § 10-70-1.

15 Se høringsnotatet punkt 3.4.1. Foreslått oppheving av FSPIN § 10-70-2 (1).

16 Se høringsnotatet punkt 3.2.1. Foreslått endring av skatteloven § 10-70 (2) b) og tillegg i (5).

17 Se høringsnotatet punkt 3.2.2. Foreslått ny bokstav f i skatteloven § 10-70 (2).

18 Se høringsnotatet punkt 3.1.3. Foreslått endring av skatteloven § 10-70 (7).

19 Det er ikke krav til sikkerhetsstillelse hvis Norge har informasjons- og innføringsavtale med det andre EØS-landet, som vi har i nesten alle tilfeller.

20 Se høringsnotatet punkt 3.2.3. Foreslått endring i skatteloven § 10-70 (4).

21 Se høringsnotatet punkt 3.1.5. Foreslått endring av skatteloven § 10-70 (3) og FSPIN § 10-70-2.

22 Se høringsnotatet punkt 3.4.2. Foreslått oppheving av skatteloven § 2-35 (2) b) tredje punktum og § 10-70 (9) b).

23 Se høringsnotatet punkt 3.3. Endringer i skatteloven § 10-70 (6).



Det kan stilles spørsmål ved om exit-skatten er i tråd med EOS-avtalens regler om fri bevegelse for arbeidstakere, etableringsrett og kapital.

Det vil si at inngangsverdien oppreguleres, men dette gjelder kun ved beregningen av exit-skatt.

Eksempel

En slik oppregulering kunne invitere til å flytte inn og ut flere ganger, og få satt ny inngangsverdi for exit-skatteformål ved hver innflytting. Reglene vil imidlertid i et slikt tilfelle kun åpne for oppregulering av de verdiene som er opptjent utenfor Norge.²⁴ Dette kan belyses med et eksempel:

Skattyter flytter ut av Norge. Inngangsverdi er 0, og beregnet verdi ved utflyttingen er 100. Exit-skatten beregnes ut fra en gevinst på 100. Så bor skattyter i utlandet i fem år samtidig

som verdien på aksjene øker til 175. Deretter flytter skattyter tilbake til Norge slik at exit-skatten faller bort. Etter tre år flytter skattyter ut av Norge igjen, og verdien har økt til 200. Ved denne beregningen av exit-skatt, skal inngangsverdien settes til 175, men redusert for gevinst opptjent under tidligere opphold i Norge, det vil si de første 100. Inngangsverdien blir dermed 75, noe som gir en ny exit-skatt på gevinsten som er 125.

Men hva ved beregning av gevinst hvis skattyter kommer tilbake etter mer enn tolv år, og dermed har betalt exit-skatt? I så fall skal inngangsverdien justeres opp etter både exit-skatte reglene, og for alminnelig realisasjonsbeskatning, tilsvarende den delen av gevinsten som er beskattet med exit-skatt.²⁵ Her trekkes

med andre ord inngangsverdi etter de alminnelige reglene inn i exit-reglene. Selv om det gir en sympatisk løsning, som forhindrer dobbeltbeskatning av gevinsten, blir regelutformingen svært komplisert.

Nærmere om hovedforslagene

Tolv års betalingsfrist og betalingsmåter

Exit-skatten må betales innen tolv år. Ved utsettelse gjennom ratebetaling er det foreslått at dette skal gjøres ved å holde utflyttingsskatten utenfor den vanlige avregningen for utflyttingsåret.²⁶ Den første tolvtedelen av den fastsatte utflyttingsskatten betales separat. Dette vil normalt skje ved slutten av året etter utflyttingen, forut-

²⁴ Se høringsnotatet punkt 3.5. Endringer i skatteloven § 10-70 (6).

²⁵ Retten til oppregulering må også gjelde arvinger.

²⁶ Se høringsnotatet punkt 3.1.2 om betalingsmåtene.

satt at skattyteren har levert nødvendig informasjon. Betalingen forfaller i januar det påfølgende året. For eksempel, hvis en skattyter flytter ut i løpet av 2024 og velger å betale skatten i rater, vil den første delen ha forfall i januar 2026 etter å ha mottatt en avregning i desember 2025. Deretter vil skattyter motta en ny avregning i desember hvert av de neste elleve årene, med en tolvtedel av det opprinnelige skattebeløpet, som betales den påfølgende måneden.

Utsettelse av hele skattekravet foreslås gjennomført ved å inkludere utflyttingsskatten i en separat avregning for utflyttingsåret ved slutten av det ellefte året etter utflyttingen. For eksempel vil en skattyter som flytter ut i 2024 og velger denne betalingsmetoden, motta en avregning for den utsatte skatteforpliktelsen i desember 2036, med forfall for betaling i januar 2037. Departementet foreslår å sette renten til den pengepolitiske styringsrenten slik den er fastsatt 1. januar det gjeldende året, pluss ett prosentpoeng. Denne rentesatsen tilsvarer også den som gjelder for utsatt betaling av utflyttingsskatt etter skatteloven § 9-14. I tillegg foreslås det at påløpte renter årlig skal legges til, det vil si at det påløper rentes rente.

De foreslåtte endringene gir insentiver til å flytte tilbake til Norge før betalingsstidspunktet i år 12. Hvis personen innen tolv år flytter til Norge og anses bosatt her, bortfaller exit-skatten. Dette åpner for tilpasningsmuligheter ved at en person kan flytte tilbake til Norge slik at exit-skatten bortfaller, for så å flytte til utlandet igjen. Høringsnotatet sier ingenting om hvor lenge personen må oppholde seg i Norge før en eventuell ny utflytting kan foretas. Ut fra dagens lovtekst bortfaller exit-skatten umiddelbart ved gjeninnflytting enten etter intern rett eller etter skatteavtalen. Slik sett åpner ordlyden for at exit-skatten vil falle bort dersom skattyter blir bosatt igjen etter internrett, men der skattyter kan forbli bosatt utenfor Norge etter skatteavtalen. Dette var en lite praktisk

problemstilling med den tidligere femårsregelen, men reglene om bortfall ved gjeninnflytting får større praktisk betydning med en utsettelse på maksimalt tolv år. Siden bortfallet av exit-skatten er relatert til skattyters bosted, synes det å være tilstrekkelig å akkurat bli bosatt her, før skattyter flytter ut igjen, og starter en ny tolv års periode. Skattyter kan dermed i prinsippet utsette exit-skatten i mange perioder.

Skatt ved dødsfall

Som nevnt innebærer endringsforslaget at retten til betalingsutsettelse opphører dersom skattyter dør i utlandet. Det er ikke foreslått noen unntak, selv ikke om skattyter dør på vei hjem igjen til Norge etter bare ett år i utlandet, eller om aksjene i sin helhet arves av kun norske skattytere. Hvis dødsfallet skjer med bosted utenfor Norge, må exit-skatten betales. Det kan være viktig å være klar over for arvingene, for aksjen kan ha falt kraftig i verdi, slik at summen av exit-skatt og aksjeverdi er negativ.

Finansdepartementet omtaler utvidelsen til beskatning ved død som en presisering av skatteloven § 10-70, selv om bestemmelsen i dag ikke omtaler skattyters død. Hvis dette er en presisering, og ikke en endring, betyr det at dødsfall vil utløse betaling av exit-skatten også for de som har flyttet ut de siste fem årene.

Finansdepartementet begrunner «presiseringen» med at det allerede i dag står i forskriften at utsettelse er betinget av at aksjene er i behold, og at de ikke vil være i behold etter et dødsfall. Dette resonnerementet fremstår alt for enkelt. Den aktuelle forskriftsteksten har stått uendret fra 2007, og er ikke myntet på dødsfall. Det er flere andre forhold ved praktiseringen av dagens regler som taler mot at død vil føre til umiddelbar betaling, bl.a. BFU 6/2023, der Skattedirektoratet konkluderte med at den utsatte exit-skatten var å regne som en skatteposisjon på aksjene, som ville følge med ved overføring til skattemessig kontinuitet. Det synes ikke å være

grunnlag for å si at død er et grunnlag for verken realisasjon eller umiddelbar beskatning etter gjeldende regler, og den foreslåtte utformingen av reglene ved død fremstår uferdige og med svært harde konsekvenser.

Dersom endringen vedtas, vil utflyttingsskatten være den eneste skatten som direkte utløses av skattyters død. Slike døds-skatter er lite populære, og for arvingene kan den vanskelig oppfattes som noe annet enn en arveavgift. Den eneste veien ut, for å slippe exit-skatt, er om skattyteren rekker å bli bosatt i Norge igjen før siste åndedrag, slik at exit-skatten bortfaller.²⁷

Gave til mottaker i utlandet

Ved gaveoverføring²⁸ fra en person bosatt i Norge til en fysisk eller juridisk person som er bosatt eller hjemmehørende i utlandet, utløses exit-skatt dersom samlet gevinst overstiger kr 100 000 pr. inntektsår. Hvis gavegiver flytter fra Norge samme år som gaven overføres, gjelder grensen på kr 500 000.

Exit-skatten ved overføringer er endelig, og vil ikke bortfalle dersom mottakeren flytter til Norge eller hvis aksjene overføres tilbake til giveren. Den må derfor i alle tilfeller betales, og kan utsettes i maksimalt tolv år. Også dette er en innstramming fra gjeldende regler. Det har helt fra 2007 vært en regel om at exit-skatt ved overføring til ektefelle i utlandet bortfaller hvis ektefellen senere flyttet tilbake til Norge.²⁹ Den foreslåtte endringen innebærer at mottakers innflytting til Norge, eller eventuelt tilbakeføring av gaven, ikke får virkning for den fastsatte exit-skatten.³⁰

27 Det burde være en mulighet for at arvingen kan overta forpliktelsen og fortsette utsettelsen av exit-skatten, enten direkte gjennom kontinuitet eller frivillig basert på prinsippene foreslått i skatteloven § 10-70.

28 I lovteksten står det «overføring» og ikke «gave». Det vil neppe omfatte overføring ved arv, for eksempel etter testament, men spørsmålet er ikke berørt i høringsnotatet.

29 Se Skatte-ABC 2023 punkt U-10.12 s. 1355.

30 Her burde regelen heller vært at skatten faller bort hvis mottaker flytter til Norge, eventuelt videreføring av kontinuitet for eksempel etter beregningsprinsippene foreslått i § 10-70 (6).

Anvendt på tapstilfellene, vil aksjer med tap overført til noen i utlandet gi et umiddelbart tapsfradrag for skattyter. Dette tapsfradraget vil ikke reverseres om gavemottaker senere flytter til Norge, eller gir aksjene tilbake til skattyter.

Problemområder

Likviditet og skatteevne

Med de foreslåtte endringene, vil det som nevnt ikke foretas en omberegning av gevinsten ved senere verdifall på aksjene. I slike tilfeller kan exit-skatten bygge på en høyere utgangsverdi enn det aksjen faktisk selges for, og kan føre til likviditetsutfordringer. For eksempel kan markedsverdien av aksjene på utflytningstidspunktet være skjønnsmessig fastsatt til kr 800 000. Med en inngangsverdi på kr 400 000, blir den beregnede gevinsten kr 400 000, og exit-skatten (37,84 %) ca. kr 150 000. Hvis aksjeverdien senere synker til 400 000 kr og aksjen realiseres, må skattekravet på kr 150 000 betales selv om personen ikke har hatt en gevinst på aksjene. Hvis aksjene ble beholdt i Norge, hadde det ikke blitt gevinstskatt.

Hvis en senere realisasjon av aksjene kan indikere at verdien på aksjene ble satt for høyt ved utflyttingen, må skattyter kunne be om en justering av verdien på utflyttingstidspunkt, i alle fall innen de tre årene som gjelder for egenendring.³¹ Det foreslås nå også en egen fristregel for exit-skatt, som sier at skattemyndighetene uansett andre fristregler kan gå tilbake til utflyttingsåret og ilegge, samt korrigere, ilagt exit-skatt.³²

Det skilles ikke mellom aksjonærer med likvide børsnoterte investeringer og de som har igangværende virksomhet. Skatten vil dermed kunne innebære et likviditetsproblem, særlig for sistnevnte som ikke på samme måte kan dele opp og selge den igangværende virksomheten. Personer som

ikke har likvide midler til å betale exit-skatten, vil i praksis bli tvunget til å bli værende i Norge.

Særskilt om generasjonsskifte

Ved generasjonsskifter spiller bosteds-situasjonen til giver og mottaker en vesentlig rolle for de skatterettslige konsekvensene. La oss ta et eksempel: En bedriftseier ønsker å overføre aksjer til barna A og B. Dersom person A bor i Norge og person B bor i utlandet, vil exit-skatten føre til ulike skattemessige virkninger. Person A, som er bosatt i Norge, vil motta aksjene med skattemessig kontinuitet, og dette vil ikke utløse exit-skatt for giveren. På den andre siden vil overføring til person B, som bor i utlandet, utløse exit-skatt selv om mottakeren senere flytter tilbake til Norge eller gaven senere gis tilbake til giver.

De foreslåtte reglene kan gi utilsiktede og kostbare konsekvenser ved generasjonsskiftet, hvis generasjonsskiftet gjøres i feil rekkefølge. Hvis en av arvingene flytter ut først, og deretter får aksjer i gave, får giver en exit-skatt som blir endelig. Den kan utsettes i inntil tolv år, men den vil aldri falle bort. Hvis derimot arvingen bor i Norge på gave-tidspunktet, vil arvingen ta med seg aksjen ut, og selv få exit-skatt. Da kan arvingen selv påvirke utsettelsen, og eventuelt komme tilbake før det er gått tolv år slik at skatten bortfaller. For arvinger som allerede bor i utlandet, må det derfor vurderes om arvingen skal bli bosatt i Norge, få gaven, og så dra ut igjen.

Generasjonsskifter kan, antagelig, også brukes for bortfall av exit-skatten. Det følger allerede av dagens regler at retten til utsettelse faller bort dersom aksjen etter utflyttingen gis til person bosatt utenfor Norge. Dette bør tilsi, at retten til utsettelse er i behold ved overføring til person bosatt i Norge. I de tilfeller en slik overføring skjer med skattemessig kontinuitet, bør exit-skatten følge med som en skatteposisjon på aksjene. Og da faller den bort, fordi mottaker bor i Norge.

Opsjoner

Med unntak for aksjespare- og fonds-kontoer, utdyper ikke høringsnotatet eller skatteloven § 10-70 noe nærmere om hvordan beskatningen ved utflyttingen skal skje, herunder hvilken skattesats som skal benyttes. Normalt fastsettes skatten når en realisasjon har skjedd, og det gis for noen tilfeller særregler for beregning av gevinsten. For opsjoner er det ikke gitt slike særregler.

Opsjoner kan deles inn i opsjoner i arbeidsforhold, og opsjoner utenfor arbeidsforhold. For opsjoner utenfor arbeidsforhold, vil en utflytting føre til at opsjonen anses realisert. Beskatningen styres av de generelle reglene, slik at skattesatsen ved exit-skatten blir 22 %.³³ Spørsmålet blir så hvilke krav som stilles for en utsettelse av denne exit-skatten, og særlig om eiendelen som var grunnlag for exit-skatten kan sies å være i behold dersom opsjonen senere innløses mot aksjer. Antagelig må det legges til grunn en identifikasjon eller kontinuitetstanke mellom opsjonen og aksjene, slik at retten til utsettelse videreføres for aksjene. Høringsnotatet gjør ingen direkte endringer for opsjoner, men innføringen av en betalbar skatt gjør problemstillingen mer aktuell.

Opsjoner i arbeidsforhold kan deles inn i ordinære opsjoner, som beskattes som lønn ved innløsning, jf. skatteloven § 5-14 første ledd, og opsjoner i oppstartsselskaper jf. andre ledd, som beskattes som aksjeinntekt ved realisasjon av aksjen. For oppstartsselskaper er det krav om at opsjoner ikke kan innløses før etter tre år. Det kan se ut som at hvis man flytter ut før det har gått tre år, så vil det anses som en realisasjon med den følge at opsjonen blir lønnsbeskattet.

Blir to ulike systemer for beskatning av aksjer mv. i skatteloven

Skatteloven vil med de foreslåtte endringene bygge på to ulike prinsipper for beskatning av aksjer mv. Skattelovens

³³ Opsjoner oppreguleres ikke.

³¹ Skatteforvaltningsloven § 9-4.

³² Se høringsnotatet punkt 3.7. Foreslått nytt tiende ledd i skatteloven § 10-70.

generelle regler bygger på beskatning ved realisasjon, basert på en sammenligning mellom inngangsverdi og utgangsverdi.³⁴ Det spiller ingen rolle om denne gevinsten har oppstått før eller etter at skattyter ble bosatt i Norge. Dette kommer tydeligst frem der utlendinger flytter til Norge, og har med seg aksjer mv. med latent gevinst ved innflytting. Hvis disse aksjene selges rett etter innflytting, beskatter Norge hele gevinsten. Det skjer med andre ord ingen oppregulering av inngangsverdien ved innflytting. Norge tiltar seg dermed en beskatningsrett ved realisasjon som man i en exit-situasjon mener tilkommer fraflyttingsstaten.

Ved beregning av gevinst etter exit-reglene, skjer det derimot en oppregulering ved innflytting. Men exit-skatten er som sagt en beregnet gevinst, basert på en verdimåling på et gitt tidspunkt. Det er viktig å ikke blande de ulike prinsippene sammen, og i rådgivning til kunder og klienter er det viktig å kunne skille mellom hvilke prinsipper som gjelder ved en utflytting, og hvilke som gjelder ved salg/realisasjon.

Beskatning av kapital bygger på realisasjonsprinsippet. For aksjer eller aksjefond på en aksjesparekonto skjer det imidlertid ingen beskatning ved realisasjon.³⁵ Poenget med en aksjesparekonto er at aksjene kan realiseres uten beskatning, og at beskatningen skjer ved utdeling fra kontoen. Men for exit-skatteformål foreslås det nå en hjemmel for realisasjonsbeskatning ved utflytting. Utvidelsen bidrar til inntrykket av at det nå bygges opp et parallelt kapitalbeskatningssystem, som bygger på andre prinsipper enn skattelovens grunnleggende realisasjonsprinsipp.

³⁴ Se bl.a. skatteloven kapittel 9.
³⁵ Skatteloven § 10-21 (3).

Men hva med EØS-avtalen?

Det kan stilles spørsmål ved om exit-skatten er i tråd med EØS-avtalens regler om fri bevegelse for arbeidstakere, etableringsrett og kapital, jf. EØS-avtalens artikkel 28, 31 og 40. For eksempel vil grensen på gaveoverføringer på kr 100 000 til utlandet, være en restriksjon på fri flyt av kapital. Samtidig vil den sette klare begrensninger på generasjonsskifter på tvers av landegrensene.

I høringsnotatet sammenligner Finansdepartementet exit-skatt for privatpersoner med exit-skatt på selskaper og virksomhet, se skatteloven § 9-14, og tolker EØS-retten slik at det ikke er noen forskjell ved beskatningen av selskaper og privatpersoner.³⁶ Det er imidlertid en betydelig faktisk forskjell på privatpersoner og selskaper. Et selskap kan flytte ut, men velge å legge igjen eiendeler og virksomhet i et fast driftssted. Da blir det ingen exit-skatt. Selskaper kan også beholde formell etablering i Norge, men flytte ut eiendeler og virksomhet. I så fall kan det bli exit-skatt.

Privatpersoner kan ikke flytte delvis, eller kun formelt. En privatperson må foreta en faktisk emigrasjon, noe som innebærer at strenge interne regler for opphør av bosted må oppfylles, eller at skatteavtalenes vilkår om flytting av «sentrum for livsinteresser» er oppfylt. Skattyter kan slik sett ikke velge å la aksjene bli liggende igjen i Norge, men vil få exit-skatt som en nødvendig følge av flyttingen. Skattyters valg vil derfor kun være å ikke flytte, eller å ikke påberope seg skatteavtalen og dermed bli dobbeltbeskattet. De foreslåtte innstramminger i exit-skatten vil klart

³⁶ Se høringsnotatet punkt 2.2 om praksis fra EU/EFTA-domstolen, samt punkt 3.1.1 s. 20 og punkt 3.1.3 s. 25.

nok være en restriksjon og proporsjonalitetsvurderingen fremstår mer utfordrende i disse tilfellene.³⁷ Hvorvidt endringene i forhold til EØS-retten er en lovlig restriksjon, gjenstår å se.

Skatteproveny og virkninger

Skatteprovenyet som følge av endringene er estimert, på meget usikkert grunnlag, til i underkant av 100 millioner i 2025 med en gradvis økning til én milliard etter tolv år.³⁸ Skatteproveny på toppen én milliard tilsvarer 0,042 % av statsbudsjettet for 2024.³⁹ Det lave skatteprovenyet synes å gjenspeile at forslaget er basert på prinsipper og politikk, som går på bekostning av skattyters likviditet, personers mobilitetsmuligheter og investorers vilje til norsk pengeplassering.

Den første setningen i høringsnotatet lyder slik «Regjeringen vil at Norge skal være et attraktivt land å investere i» – det kan vel stilles spørsmål ved om de foreslåtte endringene og innstramminger av exit-skatten vil fremme dette.

³⁷ EU-dommen C-581/17 *Wächtler* og tysk dom av 6. september 2023 (R 35/20, Bundesfinanzhof) indikerer at rentefri utsettelse til realisasjon er det proporsjonale.

³⁸ Høringsnotatet punkt 1 s. 7.

³⁹ I 2024 er statens samlede inntekter beregnet til kr 2 378,3 milliarder.